

Rajavartiolaitoksen esikunta
Teknillinen osasto

09.01.2026

Valtiovarainministeriö
kirjaamo.vm@gov.fi

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi (VN/2215/2025)

Rajavartiolaitoksen lausunto hallituksen esityksestä

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista

Valtiovarainministeriö on arvioinut hankkeen tuovan säästöjä. Turvallisuusviranomaisen kohdalla vaikutus on nimenomaan päinvastainen: kustannukset kasvaisivat merkittävästi eivätkä muutokset ole toteutettavissa nykyisillä järjestelmillä eikä asetetun siirtymäajan puitteissa. Rajavartiolaitos käsittelee vuosittain kymmeniätuhansia ostolaskuja. Jokainen lasku on arvioitava erikseen - julkiseksi tai salassa pidettäväksi tai turvallisuusluokitelluksi – tietovarantoon siirtämisen näkökulmasta, mikä muodostaa viranomaiselle merkittävän uuden manuaalisen työvaiheen. Laskujen asiataarkastajat eli substanssiasiantuntijat (esim. rajavartiomiehet, lentäjät) joutuvat käyttämään aikaansa laskujen luokitteluun sen sijaan, että he tekisivät operatiivista työtä. Lisäksi taloushallintoon tarvitaan lisää henkilöstöä valvomaan datavirtaa ja korjaamaan virheitä.

Puolustusministeriön hallinnonalan, Suojelupoliisin, Rajavartiolaitoksen ja Poliisihallituksen hankintatiedot on perustellusta syystä rajattu pois Tutki hankintoja -palvelusta. Tietovarantohankkeeseen liittyvässä esityksessä ei ole perusteltu, miksi vallitsevaa käytäntöä tulisi - etenkin nykyisessä turvallisuusympäristössä - muuttaa. Nykyinen raja on säilytettävä myös hankintatietovarantoa koskevassa laissa.

2. Huomionne ehdotetusta hankintatietovarantolaista ja sen perusteluista

Rajavartiolaitos kunnioittaa hallitusohjelman tavoitteita julkisen talouden tehostamisesta ja läpinäkyvyyden lisäämisestä. Rajavartiolaitoksen näkemyksen mukaan esityksessä on kuitenkin sivuutettu hankintatietovarannon vaikutukset valtion turvallisuuteen.

Rajavartiolaitos on sotilaallisesti organisoitu sisäisen turvallisuuden viranomainen. Sen tehtävät, suorituskyvyt ja varautuminen kytkeytyvät suoraan Suomen puolustusjärjestelmään ja alueelliseen koskemattomuuteen. Esityksessä ehdotettu malli, jossa ostolaskutiedot kerättäisiin keskitetysti ja julkaistaisiin lähtökohtaisesti avoimesti, muodostaa merkittävän operatiivisen turvallisuusriskin.

Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut pysyvästi: NATO-jäsenyys, itärajan sulkeminen ja Venäjän jatkuva aggressiivinen toiminta Ukrainassa ovat luoneet tilanteen, jossa Suomi on hybridi-

vaikuttamisen etulinjassa. Rajavartiolaitos vastaa Euroopan unionin ja NATO:n pisimmän itäisen maarajan turvallisuudesta. Kuvatussa tilanteessa avoimuus on samalla myös haavoittuvuus.

Hybridisodankäynnissä informaatio on keskeinen ase. Avoimista lähteistä kerättävä tieto (OSINT, Open Source Intelligence) on noussut yhdeksi merkittävimmistä tiedustelun muodoista. Valtionhallinnon tuottama data, kuten julkiset hankintailmoitukset ja ostolaskut, ovat ensisijaisia lähteitä OSINT-analyytiköille. Kun valtio itse kokoaa, strukturoi ja julkaisee kyseisen datan koneluettavassa muodossa rajapintojen kautta, tulee se samalla tehostaneeksi merkittävästi vastustajan tiedusteluprosessia.

Hankintatietovarantohankkeessa ei ole huomioitu on ns. mosaiikki-ilmiötä, jossa tuhansista pienistä, vaarattomilta vaikuttavista tiedonjyvistä rakentuu tarkka kokonaiskuva: esimerkiksi turvallisuusviranomaisen polttoainetoimitukset, ruokahuolto, kiinteistöhuolto ja varaosahankinnat paljastavat yhdessä tukikohtien miehitystason, partiointitiheyden ja teknisen valvonnan tilan.

Ehdotus on jännitteisessä suhteessa julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettuun lakiin (1531/2011) sekä julkisuuslain (621/1999) 24 §:n salassapitoperusteisiin (erityisesti kohdat 5, 7 ja 10). On epä johdonmukaista, että lainsäätäjä on toisaalla suojannut nämä tiedot, mutta nyt esitetään salassa pidettävien tietojen siirtämistä keskitettyyn tietokantaan, jossa suojaus on riippuvainen yksittäisistä merkinnöistä ja tietojärjestelmien teknisestä eheydestä.

Tietovarantohanke keskittäisi valtavan määrän dataa yhteen paikkaan. Tietoturvaan liittyvässä riskienhallinnassa pyritään nimenomaan välttämään tällaisia "single point of failure" -rakenteita. Jos Valtiokonttorin tietovarantoon tehdään tietomurto, menetetään kaikki tiedot kerralla. Yhdysvalloissa on kokemuksia vastaavasta tilanteesta, jossa OPM (Office of Personnel Management) tietomurto vei miljoonien virkamiesten taustatiedot. Suomen ei pidä rakentaa oma-aloitteisesti vastaavia kriittisiä haavoittuvuuksia julkiseen hallintoon.

Esityksen mukaan valtion virastojen ja laitosten ostolaskutietojen keräämisessä tullaan käyttämään valtion kirjanpitoyksiköiden käytössä oleva tilausten- ja laskujen käsittelyjärjestelmää Handia, johon tulee tehdä tähän liittyvät muutokset. Rajavartiolaitos huomauttaa, että Handia ei ole hyväksytty (akkreditoitu) käsittelemään turvallisuusluokiteltuja tietoja.

Rajavartiolaitos esittää, että lakiehdotusta muutetaan seuraavasti:

1. Soveltamisalan raja: Rajavartiolaitoksen hankinnat tulee rajata hankintatietovarantohankkeen ulkopuolelle. Kyseinen raja on ainoa kestävä tapa hallita massadatan muodostamaa tiedusteluriskiä. Toissijaisesti Rajavartiolaitos tulee rajata ostolaskutietojen toimitamisvelvoitteen ulkopuolelle.
2. Salassapidettävät ja turvallisuusluokitellut tiedot tulee rajata yksiselitteisesti tietovarantohankkeen ulkopuolelle.
3. Julkiset puolustus- ja turvallisuushankinnat tulee rajata tietovarantohankkeen ulkopuolelle: julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettu laki mahdollistaa poikkeamisen normaaleista hankintamenettelyistä ja ilmoitusvelvollisuuksista valtion keskeisten turvalli-

suusetujen suojaamiseksi. Mainitun lain mukaiset hankinnat ovat usein luonteeltaan sellaisia, että jo tieto hankinnan olemassaolosta voi olla salassa pidettävä. On epäjohdonmukaista, jos hankintayksikkö voi lain nojalla jättää hankintailmoituksen julkaisematta HILMA:ssa turvallisuussyistä, mutta joutuisi silti raportoimaan ostolaskutiedot Valtiokonttorille, joka kokoaa ne yhteen tietokantaan.

3. Huomionne ehdotetuista muutoksista julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin sekä edellä mainittujen lakien perusteluista

Yleisenä huomiona Rajavartiolaitos toteaa, että julkisiin hankintoihin liittyvää sääntelyä tulisi keventää eikä tiukentaa. Esimerkiksi kansalliset hankinnat tulisi jättää julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin nyt esitettyjen säädösten ulkopuolelle.

Lisäksi Rajavartiolaitos korostaa, että säädösehdotuksen piirissä olevat toimialat, erityisesti vesi- ja energiahuolto sekä liikenne, muodostavat kokonaisuudessaan tai merkittävimmiltä osiltaan kansallisen huoltovarmuuden kannalta keskeisen kriittisen infrastruktuurin.

Rajavartiolaitos pitää välttämättömänä, että jatkovalmistelussa arvioidaan huolellisesti näitä toimialoja koskevan tiedon suojaamisen taso. Hankintamenettelyissä ja niitä koskevassa sääntelyssä on varmistettava riittävät mekanismit, joilla suojataan sellaista infrastruktuuriin liittyvää tietoa, jonka paljastuminen voi vaarantaa yleisen turvallisuuden tai maanpuolustuksen edellytyksiä. Tietoturvaan ja salassapitoon liittyvät näkökohdat on sovitettava yhteen hankintojen avoimuustavoitteiden kanssa siten, ettei sääntely muodosta riskiä kansalliselle turvallisuudelle.

4. Huomionne ehdotetuista muutoksista Valtiokonttorista annettuun lakiin ja niiden perusteluista

Rajavartiolaitoksen näkemyksen mukaan Valtiokonttorin on vaikea arvioida operatiivista turvallisuutta eli sitä, voidaanko esimerkiksi tietopyyntöjen yhteydessä luovuttaa edelleen Rajavartiolaitoksen tietoja. Näin ollen Valtiokonttorille ei tule muodostaa tällaista valtuutta.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten varmistetaan, että Valtiokonttorin omat tietojärjestelmät ovat riittävän suojattuja valtiollista kybervakoilua vastaan, jos niihin keskitetään koko valtion hankintadata.

5. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta

Rajavartiolaitos ei voi puoltaa esitystä nykymuodossaan. Kansallinen turvallisuus edellyttää, että kriittisten viranomaisten logistinen ja taloudellinen jalanjälki ei ole julkisesti saatavilla olevaa avointa dataa. Esityksestä ei ilmene, onko muissa valtioissa turvallisuusviranomaisten hankinta- ja ostolaskutietoja julkaistu vastaavassa tietovarannossa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa ja muissa NATO-maissa puolustushankintojen data on tiukasti säädeltyä (CUI - Controlled Unclassified Information).

Rajavartiolaitos korostaa, että hankintojen avoimuustavoitteita ei tule edistää tavalla, joka heikentää kansallisen turvallisuuden varmistamista tai kriittisen infrastruktuurin suojaamista. Sääntelyssä on säilytettävä kansallinen liikkumavara, jotta avoimuuden ja turvallisuusintressien välinen tasapaino vastaa muuttunutta toimintaympäristöä.

Teknillisen osaston apulaisosastopäällikkö
Eversti

Janne Kurvinen

Hankintapäällikkö

Lotta Nieminen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Rajavartiolaitos 09.01.2026 klo 20:13. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

JAKELU

Valtiovarainministeriö